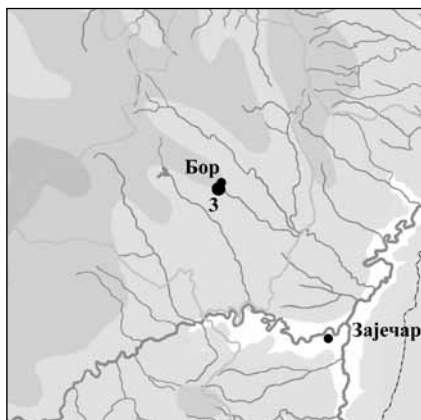

се од улаза према унутрашњости сужавају у виду левка. Иако се данас налази на тешко приступачној позицији, претпоставља се да је ова пећина због своје величине и чињенице да је сува и током кишног периода представљала у прошлости погодно место за живот. Археолошка истраживања су потврдила постојање стамбених објеката и огњишта.¹⁸⁰

Покретни налази указују да је пећина настањивана у енеолиту у време Коцофени–Костолац културе и у старијем гвозденом добу (Басараби култура).¹⁸¹

БОР

У Бору и ближој околини евидентирано је пет праисторијских локалитета: Кмпије, Кучајна, Чока Казак, Чока Кормарош и Чока Њица.

3. Бор, локалитет Кмпије

(N44°03'40.1524" E022°07'10.9133"), н.в. 390 м.
Висинско насеље.

Локалитет је позициониран на узвишењу Кмпу Борулуј, на југоисточној периферији Бора, са којег се пружа поглед на борски рударски басен. Систематским истраживањима утврђено је постојање већег енеолитског насеља са остацима надземних кућа (најмање 3 куће), које заузима простор око 0,5 хектара (сл. 4, 6).¹⁸² Данашњи изглед локалитета потпуно је промењен површинским копом и изградњом железничке пруге.¹⁸³

Насеље старијег енеолита, које је припадало носиоцима Бубањ–Салкуца–Криводол комплекса¹⁸⁴ добро је очувано, док су остаци насеља Коцофени–Костолац културе, с обзиром да су се налазили релативно плитко, били у већој мери девастирани.

Керамичке форме из старијег насеља типичне су за БСК комплекс. Зделе су коничне са хоризонтално постављеним, вертикално бушеним дршкицама испод обода (Т. I/1; сл. 41), затим су заобљеног трбуха и цилиндричног врата, са тунеластим или двојним брадавичастим дршкама (Т. I/4, 6, 8; сл. 43), или су биконичне, са тунеластим хоризонтално бушеним дршкама, док су пехари биконичне форме, са две лучне дршке у равни

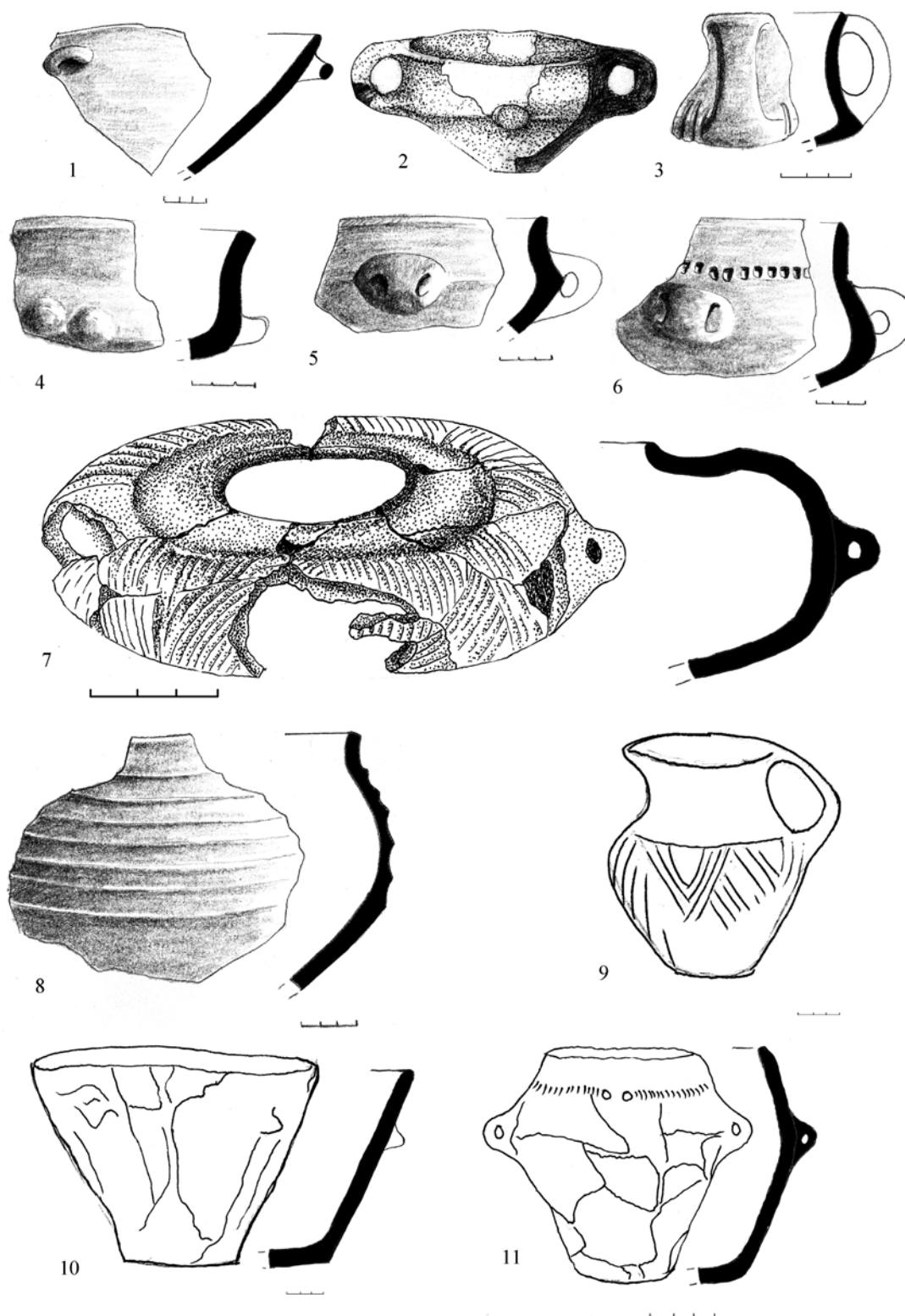
¹⁸⁰ Истраживања су 2004. године обавили Д. Борић и Б. Трипковић.

¹⁸¹ Капуран, Јевтић, Борић 2007.

¹⁸² Јовановић, И. 2006; Капуран 2011б.

¹⁸³ Рекогносцирања Т. Рајковаче из 1990. године, односно А. Капурана и И. Јовановића из 2010 године.

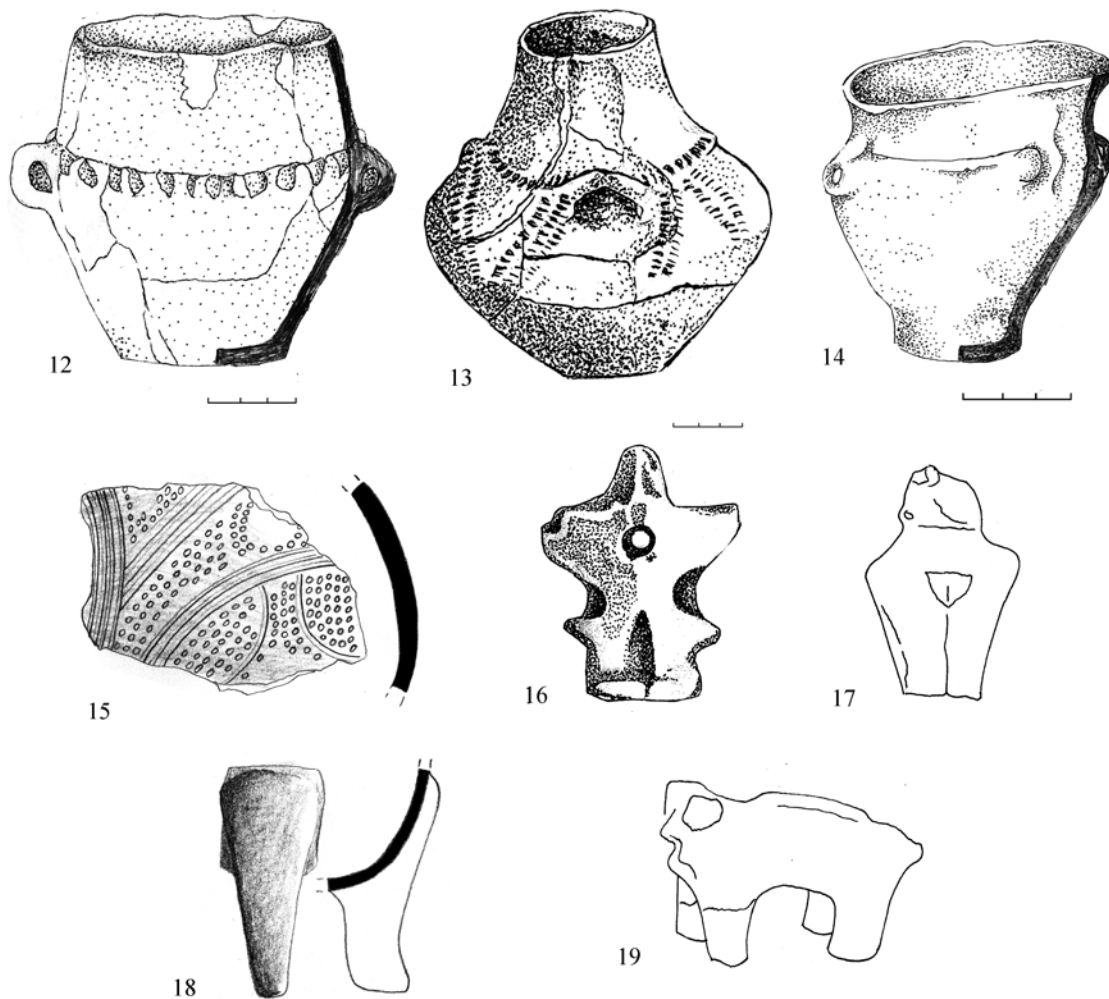
¹⁸⁴ У наставку поглавља за овај комплекс биће коришћена скраћеница БСК.

са ободом, и у неким случајевима имају кружно пластично задебљање на трбуху (Т. I/2, 3). Уз поменуте форме констатована је и ниска посуда изузетно уског отвора у односу на пречник трбуха, хоризонталног врата

и рамена, наглашеног трбуха са малом хоризонтално бушеном дршком (сл. 44). Посуда је украшена сноповима паралелних линија изведених глачањем (Т. I/7). Од посуда већих димензија констатоване су дубоке коничне посуде украшене барботином (Т. I/10), затим овоидне посуде са мањим хоризонтално бушеним дршкама, украшене пластичним тракама

Т. II

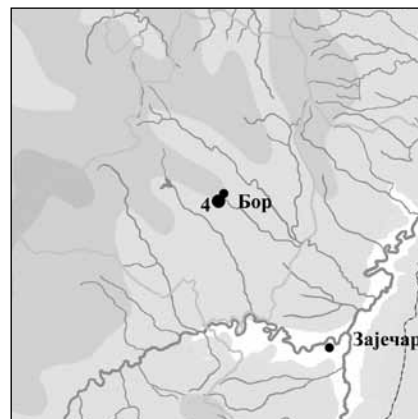
или низовима зареза (Т. I/11; Т. II/12, 14), као и амфора лоптасте форме, дугог коничног врата, са вертикално бушеним дршкама на рамену, украшена низовима отисака врха прста (Т. II/13). Од орнамената на керамици, поред поменутих, евидентиране су хоризонталне уске дубоке канелуре (Т. I/8), затим вертикалне плиће канелуре (Т. I/3), као и комбинације лучних вишеструких плићких канелура са плитким кружним јамицама (Т. II/15). Осим керамичких посуда нађени су и бројни други налази, као што су антропоморфне фигурине (Т. II/16-17; сл. 48-49), зооморфни жртвеници и фигурине (Т. II/18-19), калотаста поклопци са дршчицама (сл. 47), а веома индикативан је налаз посуде са цилиндричним наставком испод обода, јер се овај тип посуде обично користио у металургији (сл. 45).

Из млађег слоја, који припада развијеном или позном енеолиту, односно Коцофени–Костолац култури, осим спорадичних фрагмената керамике евидентиран је и један скоро у целости очуван крчаг левкасто моделованог врата, са једном дршком у равни са ободом (Т./9; сл. 65). Трбух крчага украшен је уписаним висећим троугловима, између којих су се налазиле шрафуре изведене жлебљењем.

4. Бор, локалитет Кучајна

(N44°02′.59.0520″ E022°06′4.4837″), н.в. 380 м.

Висинско насеље на речној тераси.

Локалитет Кучајна је вишеслојно праисторијско насеље позиционирано на југозападној периферији Бора, на падини окренутој ка истоку, изнад ушћа Кучајског и Мартиновог потока. Површина локалитета је око 0,38 хектара. Заштитиним археолошким истраживањима откривено је вишеслојно насеље из старијег неолита, са остацима стамбене архитектуре, затим из старијег енеолита, као и из бронзаног доба, односно прелазног периода из бронзаног у гвоздено доба. Услед дејства ерозије стратиграфија локалитета је поремећена. Судаћи према подацима аутора истраживања, насеља из металних доба су имала надземне стамбене објекте, са пећима и огњиштима.¹⁸⁵

Керамички инвентар из старијег неолита, односно старчевачке културе чине већином полулопасте зделе (Т. III/1-4) и дубље лоптасте посуде са благо левкастим или кратким цилиндричним вратом (Т. III/5-11; Т. IV/12-16), чије су стопе, на неким посудама, крстасто моделоване (Т. IV/17). Од дршки доминирају тунеласте (Т. V/37-38), а посуде су у већини случајева украшене грубим и масивним пластичним апликацијама или пластичним тракама и ребрима (Т. III/6, 9; Т. IV/12-14) у виду зооморфног мотива (Т. IV/18), или у комбинацији са барботином (Т. V/23-24, 32-33). Јављају се и прстенасти пластични налепци (Т. IV/16; Т. V/26, 33-34, 36), као и низови неправилних кружних отисака на ободу посуде (Т. III/3; Т. IV/11, 13, 15).

Осим наведеног, заступљен је и импресо орнамент (Т. III/8, Т. IV/19-22), који се ретко јавља у комбинацији са другим орнаментима, као што су на пример пластичне траке (Т. IV/19), или пластични прстенасти налепци (Т. V/34).

¹⁸⁵ Заштитна истраживања изведена су 1985-1988. године под руководством И. Јанковића, З. Станојевић и Б. Јовановића. Систематска истраживања обављена су у периоду 2004-2007. године у организацији И. Јовановића и Музеја рударства и металургије у Бору (Stanojević 1988, Stanojević 1988a; Капуран, Булатовић, Јовановић 2011).